

EL TAKIFOTÓFONO DE XAVIER ALEMANY: UNA ESTAMPA VISIONÀRIA DE LA TELEVISIÓ

JOAN MANUEL TRESSERRAS I GAJU

Entre les pàgines de l'*Almanac de L'Esquella de la Torratxa* per a l'any 1911, hi reposa la que deu ser aquestes coses sempre costen de certificar i han de mantenir-se en permanent provisionalitat una de les més reculades descripcions de la televisió. Sobretot, una de les més reculades formulades des dels medis culturals catalans i mitjançant una publicació catalana. Em refereixo a l'explicació d'un estrafolari però interessantíssim aparell anomenat *takifotófono*, concebut per la imaginació i les intuïcions de Xavier Alemany.

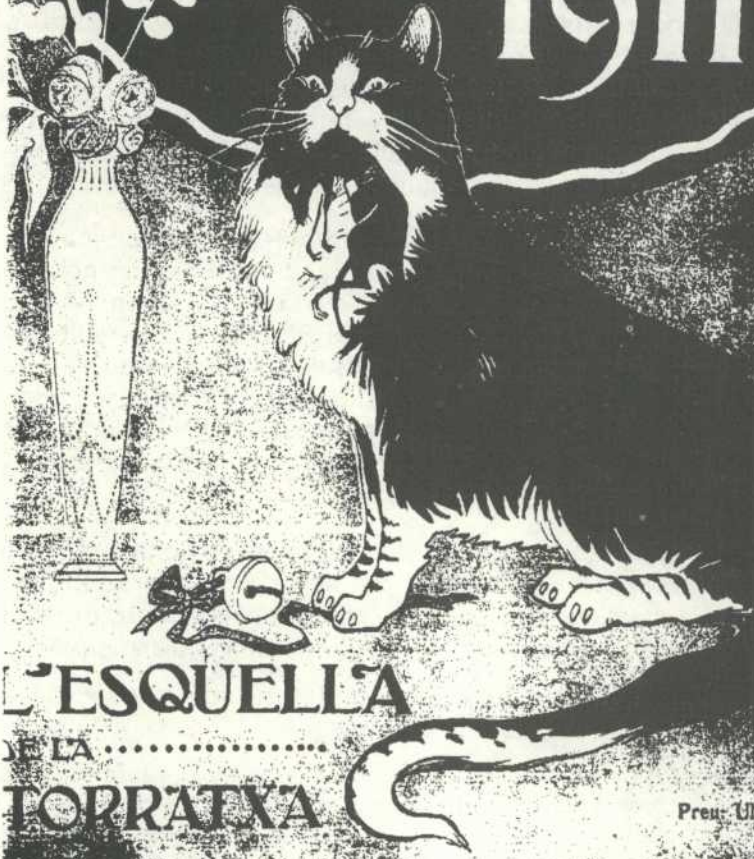
La peça periodístico-literària d'Alemany en aquest *Almanac* de 1911 porta per títol «Visió de la ciutat futura» i assaja —es tracta, si és que un gènere determinat li pot ser aplicat, d'un assaig d'anticipació— una projecció visionària de Barcelona pels volts de l'any 2000. Acompanyen el text, de poc més de dues mil paraules, uns dibuixos de Picarol (pseudònim habitual del gran il·lustrador Josep Costa), que arrodoneixen una intenció general de caràcter humorístic i aguditzen la impressió d'anacronisme que les quatre pàgines produeixen de la talaia «Barcelona-92» estant.

L'esgarriada prospectiva es redactada en primera persona i pren com a fonament una «meravellosa droga del segle xx», una «suprema conquesta de la química farmacològica»: el *morfeol* [Morfeu, divinitat grega del somni, fill d'Hipnos, apareix en forma humana als adormits].

Aclapat pel efectes del morfeol, l'autor es veu transportat a veure la «Ciutat nova», la «Ciutat del present»:

La immensa Barcino s'explana y aixampla en proporcions fora mida. Ja no són el Llobregat y el Besòs les fites posades a tan superba creixensa. Saltant per damunt dels rius s'extén per la Costa desde Mongat a Garraf y són llurs barriades extremes Montcada, Rubí, Vallcarca y Olesa de Bonesvalls [...] Y no's veu cap xemeneia, ni cap campanar: pals y antenes y construccions metàliques atrevides per tot arreu.

ALMANAC 1911

L'ESQUELLA
DE LA
TOPRATXA

Preu: UN\$

Amb aquesta arrencada, l'autor repassa aspectes diversos de la vida ciutadana que aquí no poden ser tractats, però que constitueixen un material valuós sobre les obsessions temàtiques de les persones mitjanament il·lustrades del començament del segle: militarisme, govern, treball, demografia, massificació (proposta del «tatatge obligatori»), ensenyament, llengua universal («Paulalio»), igualitarisme, seguretat social..., la mort («No hi ha misses, ni funerals, ni manifestacions de dol, ni seguicis fúnebres»).

Particularment interessant resulta l'apartat dedicat a indicar els «avensos de la ciència»: aprofitament energètic del mar i del vent, energia solar, acumuladors, ús generalitzat del paper, motxilles voladores, control de la pluja..., fins les innovacions en comunicació.

Un cert interès tenen algunes formes de creació de noms nous per als objectes que es descriuen, amb la referència constant a radicals grecs i llatins, com el *graf-fontak* (la màquina que escriu al dictat) o bé el mateix *takifotòfono*.

Centrem-nos en aquesta específica creació. Què és el *takifotòfono*? Em penso que la transcripció de la descripció d'Alemaný estalvia comentaris:

El Centre informatiu urbà comunica a les cases els principals successos ¿De quin modo? De manera prodigiosa.

Cada pis o habitació té un takifotòfono, una pantalla de cinematògraf que funciona al voltar una clau. Mitjansant una corrent fluídica apareixen a la tela, en escena viva, els fets culminants del dia, mentre una bocina va explicant la relació dels mateixos. Aixís un hom se n'antera, fins bo i dinant si vol, com si ho hagués presenciat al mitg del carrer.

Per a lograr tal objecte, al Centre informatiu urbà compta amb milers de maquinetes receptores instalades per places i passeigs, jardins i vies públiques, fixades en totes direccions. Al rebre's la comunicació iluminosa la Central selecciona. Els mils i mils fets insubstancials que's registren són retirats. En cambi els que tenen interès públic els aprofita, posant les pel·lícules impresionades en comunicació amb les pantalles o receptors domèstics.

La volada general —mai més ben dit— d'Alemaný, la seva perspicàcia, em sembla de tanta consistència com la de l'*Illla del gran experiment (reportatges de l'any 2000)*, d'Onofre Parés, principal mostra catalana de ficció científica dels anys vint. Allà les descripcions de les novetats en comunicació comptaven amb els avenços difosos per la Gran Guerra, i són, és clar, molt més afinats. Però, de

fet, potser valdria la pena de comparar les imatges i l'estil de l'un i l'altre (Alemany i Parés)..., i procurar descobrir no només els precedents i els models indígenes de Parés, sinó potser alguna clau d'accés a la seva veritable personalitat.

Pel que fa a la personalitat d'Alemany, poc coneguda però menys misteriosa, sabem que era un habitual del cercle de *L'Esquella de la Torratxa* i de *La Campana de Gràcia*. La presència a *L'Esquella* fou habitual al començament del segle i continuà força temps. Pel que fa a *La Campana*, la seva presència habitual sembla anterior. Ho certifica la mateixa publicació en el seu famós número 2000 (7 de setembre de 1907), on, repassant autors que hi han col·laborat, es refereix a les contribucions de Xavier Alemany des del 1890. També s'esmenta Alemany explícitament per la seva col·laboració especial en el número extraordinari del 13 de juliol de 1895.

Fóra qüestió, penso, de procurar saber-ne alguna cosa més.

El morfeol, la maravillosa droga del segle xx, la suprema conquesta de la química farmacològica, rematava llurs efectes. Jo'm deixondava suaument; de mica en mica sentia el retorn de la vida. ¿Aont era? ¿Aont me trobava? No ho sabia. ¿Quant havia durat el meu son? Ho ignorava ensemps. Sols feia esment de que alions de mon cervell s'aclarien les potencies y els sentits,

Tot seguit, fregantme'ls polsos ab una esponjeta mullada en desconeguda y flairossa essencia, revifa mon ser, y agafantme pel bras va endurse'm'n d'aquella cambra, aont anys y més anys passai encopot y sense coneixements el temps.

He vist la Ciutat nova, la Ciutat del present, la ni remotament somniada en altres jorns Ciutat del parvindre.

com retorna a la llum el viatger d'un tren que ix en ple mitjorn de les fosquedats d'una foradada.

Dret a mon costat un vell de cara afable y sanitosa, de barba y cabells blancs abundosos, ab atent esguard titava mon rostre.

—Fa hores que espero ton desvetllament— digué.

La immensa Barcino s'explana y aixampia en pro-

porcions fora de mida. Ja no són el Llobregat y el Besòs les fites posades a tan superba creixensa. Saltant per damunt dels rius s'extén per la Costa desde Mongat a Garraf y són llurs barriades extremes Moncada, Rubí, Valcarca y Olesa de Bonesvall. Y entre caserius y edificis publicos verdegan parcs y boscos y jardins y prats. Y no s'heu cap xemeneia, ni cap campanar: pais y antenes y construccions metèliques atrevides per tot arreu. Y a dreta y a esquerra, fins a l'horitzó, tuberíes estranyes, xarxes fantàstiques de fil-ferros, agulles colossals enlairades. Y encara més amunt, un volejar perpetuu de recaders y aeronautes, proveïts de les seves aletes individuals, venint y marxant com un moaqer monstruós o un vol de rats penats divagant per l'espai interminable.

Tot es nou: institucions, governs, costums, etc. El Comitè directiu internacional ha suprimit les guerres. No existeixen exercíts: ni militarisme, ni antimilitarisme. El Comitè directiu internacional ha suprimit d'una plomada el Cel, l'Infern y el Purgatori. No hi ha, doncs, cultes ni religions. No existeixen clericals ni anticlericals. Ningú pensa en morir; tothom ansia viure. Això es la Ciutat nova: l'imperi de la Vida.

En tallers espaiosos, dotats de tot confort, sans, alegres, els treballadors fan llurs quefers. Labora'l poble: l'amo es la Ciutat. Els veïns sens distinció cada jorn fan la seva tasca: dues hores d'ocupació que la moderna maquinaria ha convertit en distracció agradable, senzilla y lleu.

Les costums d'avui són ben diferents de les d'altre temps.

El recent nascut, abans del tercer dia es conduit a l'Oficina demogràfica del Districte. Se l'inscriu, anotant

totes les condicions personals: mida, pes, constitució, anomalies o senyes característiques y fotografia; una ve-

ritable y completa fitxa antropomètrica. Després, en lloc de batejarlo, passa a la *Secció de tatuatge*. A l'aquena se li tatten els cognoms, patern y matern, la data del naixement y el nombre d'ordre: una especie de segell de correus de caracter indeleble. Sobre d'això tingueren lloc series, llargues y embrollades discussions, més al cap y a la fi s'resolgué'l *tatuatge obligatori*, en raó a que l'home honrat ni pot ni deuen desmentir jamai la seva personalitat, y menos en una Societat perfecta; y d'altra banda, són molts els beneficis que'l Comú pot reportarne y escassos els perjudicis que pot produir a l'individu.

Els vuit primers dies de la vida s' dediquen a inoculacions preventives: vacuna de la verola, del *garrotillo*, del tifus, del sarampió, de la tuberculosia, etc., y queda l'infant a cobert de qualsevulla malaltia infecciosa.

Fins als vuit anys, vida vegetativa. Dels vuit als dotze oomensa l'educació: una instrucció concentrada, senzilla y divertida. Les aules són a l'aire lliure y en ple jardí, a l'ombra de frondoses arbredes.

Allí s'ensenya desde petit a parlar el *Paulais*, llengua internacional més facil que'l nostre *Esperanto*, que es tot lo que's pot dir.

La caligrafia es elemental: ara s'escriu ab el *graf-fon-tak*, una maquineta que no fa més bulto que un joo de cartes o una petaca. L'instrument es perfeccionat: per una banda hi ha un punxó que escriu y per l'altra s'entraona. La paraula parlada queda immediatament escrita en virtut de la vibració especial de cada lletra. Tot paper aixís manuscrit, posat després damunt d'altre aparatet dit *el parlador*, es llegit en veu alta per la maquineta ab més claretat que'ls antics corrons fonografics.

Als divuit anys tothom va al servei obligatori; no al servei militar, entença's be: al servei comunal. Un any al servei de la ciutat, un any al servei de la comarca y dos anys al servei internacional.

El servei es mixte: intelectual y mecanic. Cerevell y forces se posen a contribució, sempre dins d'un bon regim higienic. Més que una càrrega es un *sport* que dura quatre anys, en plena contraternitat juvenil. El servei comarcal fa que's coneugi la regió propia, y l'internacional dona lloc a adquirir grans coneixements, gosar de

cons viatges y establir un tracte constant, recíproc y amistós que assegura la fraternitat universal, en raó a que tothom estima lo que coneix, y les relacions d'amistat y fins d'amor són freqüents y ben-conservades.

No hi ha matrimonis, però sí reconeixement obligatori dels fills per part dels pares. En cas de dubte, la mare elegeix. Com l'Estat manté a tothom y no hi han

classes socials, la mare no té interès en atribuir la paternitat a un ric. Y l'elegit tampoc té gaire empenyo en negarho, puig al fill no té altra obligació que donarli el cognom.

Quan un se mor se suprimeix l'enterrament. O se'n fa cendra al forn crematori, o's porta al diposit disolvent, una mena de safreig gran ple d'àcids que en poca estona deixaten el cadavre com un bolado en un vas d'ús. No hi ha misses, ni funerals, ni manifestacions de uol, ni seguicis fúnebres: els amics y coneguts envien targetes de pesa'm a la familia del difunt, y prou.

Els avensos de la ciencia han desterrat de l'ús comú el carbó de pedra y el gas pobre com a forces motrius y productores de llum. Pera'ls motors s'aprofiten les forces

del mar y les del vent. L'il·luminació's fa per la llum solar: de dia s'amagatzena la llum que cau damunt de la terra, y, com qui recull l'aigua en una cisterna, els

de les cases mitjansant una conducció molt ben encertada.

L'aigua y l'electricitat tenen grans aplicacions en medicina, millor dit, pera l'higiene pública y privada. S'han suprimit els remeis d'altres temps: res de drogues, extractes, tintures, alcaloides ni demés potingues. Quasi en desús els xerigots animals, s'ha lograt ab conreus delicadíssims que la sava tinga especials propietats, tornant microbioides les plantes. Y mercès a tan hermosa treballa, certes fruites y verdures són preuats remeis pera prevenir y fins curar determinades malalties.

Cada quartel de la població oompta ab un visurador higienista ab més poders que'ls governadors dels nostres temps.

Llenols, camises, estovalles, en fi, tota la roba blanca que constituia el parament d'una casa, ara es de paper. Un cop utilizada una pesa, s' llença y's crema. Uns librets molt bufons de paper de seda serveixen de mocadors. Els fulls usats pel carrer són recollits en diposits especials.

Les vies públiques y els passeigs són nets com una

plata. Com no hi corren les cabres de la llet, ni gossos, ni cavalleries, perquè'ls vehicles van moguts pel radium, no té res d'extrany.

No hi han cuines particulars i no hi han escombraries. Les cuines comunals serveixen els menjars rementents el *bons* o butlletí corresponent. La distribució de menjar se fa ab aeroplà. Per una especie de xemeneia ab ascensor baixen les viandes y s'hi pugen els plats vuides, que són recollits en la mateixa forma.

La maquinaria arriba a l'extrem més inverosimil. Els automovils, les màquines d'escriure y de calcular y les superbes locomotores del nostre temps són joguines de canalla en comparansa de les d'avui.

Ja us he parlat de les aletes individuals. Són una maravella: una especie de motxilla ab motor de radium, té dues ales que penjen al costat com dos paraigües plegats. Un llistó pera seure y un altre pera apoiarhi els

peus, juntats com una escala de corda, completen l'aparaturat, que no pesa gaire més de dos kilos. Penjada la mot-

xilla a les espatlles, se fa marxar la màquina, s'estenen les ales y l'home vola com una rata pinyada.

Hi han màquines pera exteriorisar les idees. El dibuixant, l'escultor o el novelista, ab la maquineta aplicada al front, impresiona una placa, ont queda fotografiat el dibuix, l'escultura o l'escena que imagina el seu cervell.

Damunt dels camps plou, neva, fa boira o llu el sol a voluntat de l'agricultor. Res de *rogativas ad petendam pluviam*. ¿Hi ha sequedat? Surt la màquina de fer ruixats. ¿Se presenta un temporal? Res de tocs de bon temps. Vinga la màquina d'asserenar, un veritable bufantóls que deixa'l firmament més polit que un mirall.

Un llibre com un missal podria escriure's de voler explicar una sola part de lo que porto vist.

No hi ha premsa diària. Ab el triomf de la Justicia y de la Fraternitat no's parla de polítcs. El *Centre informatiu urbà* comunica a les cases els principals successos. ¿De quin modo? De manera prodigiosa.

Cada pis o habitació té un *takifotòfono*, una pantalla de cinematograf que funciona al voltar una clau. Mitjansant una corrent fluidica apareixen a la tela, en escena viva, els fets culminants del dia, mentres una bocina va explicant la relació dels mateixos. Aixís un hom se n'entera, fins boi dinant si vol, com si ho hagués presenciat al mitg del carrer.

Pera lograr tal objecte, el *Centre informatiu urbà* compta ab milers de maquinetes receptores instalades per places y passeigs, jardins y vies públiques, fixades en totes direccions. Al rebre's la comunicació lluminosa la Central selecciona. Els mils y mils fets insubstancials que's registren son retirats. En cambi els que tenen interès public els aprofita, posant les pel·lucles impresionades en comunicació ab les pantalles o receptors domèstics.

Aixís l'he vista jo la Ciutat futura. Incomparablement hermosa, quasi perfectament sana, en ple bellueig de progrés, en plena fruició de Vida, y no he pogut de menys que dirigirme al meu vell acompanyant, al qui va deixondarme de la secular catalapsia, y dirli entusiasmat:

— Ditzosos de vosaltres que heu assolit tan alt grau d'avens y de millora. ¡Vosaltres sí que poden ben gaudir y vanagloriarvos d'esser felissos!

El bon avi'm dirigi un suau cop d'ull amarat de fonda tristesa, y per sos llavis traspuà una sola paraula de dubte crudel y desesperador:

— ¿Felissos?

(Il·lustracions de Picanyol.)

XAVIER ALHMANY